

Список літератури

1. Дибач І. Л. Макроекономічний аналіз трудового потенціалу вітчизняних закладів вищої освіти. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 6(1). С. 163-168.
2. Дропа Я. Б., Коваленко В. М., Заплатинський М. В. Фінансовий потенціал закладів вищої освіти України: економічна природа, проблеми та можливості зростання. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки*. 2022. № 9. С. 153-162.
3. Парпан У. Стратегічний потенціал реформування системи вищої освіти в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 884. С. 163-169.
4. Батрак О.В., Тарасенко О.С. Особливості формування потенціалу закладів вищої освіти України в умовах війни та післявоєнному періоді. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2595> (DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-1>)
5. Світовий рейтинг університетів і шість українських вишів в ньому. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52770462> (дата звернення 1.07.2023).
6. 11 українських ЗВО увійшли до рейтингу QS World University Rankings 2023. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/11-ukrayinskih-zvo-uvijshli-do-rejtingu-qs-world-university-rankings-2023> (дата звернення 1.07.2023).
7. Global Competitiveness Report 2019. URL: <https://www.weforum.org/reports/how-to-end-a-decade-of-lost-productivity-growth/> (дата звернення 07.05.2023).
8. Dutta S., Lanvin B., Wunsch-Vincent S., & Rivera León L. (2021). *Global Innovation Index 2021. Tracking Innovation through the COVID-19 Crisis*. WIPO - World Intellectual Property Organization. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf (дата звернення 07.05.2023).
9. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт / Є. Ніколаєв, Г. Рій, І. Шемелинець. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с.
10. Освіта України в умовах воєнного стану інформаційно-аналітичний збірник / за заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ, 2022. 358 с.
11. План відновлення «Освіта і наука». Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2022/08/19/НО.royekt.Planu.vidnovl.Osv.i.nauky-19.08.2022.pdf> (дата звернення 07.05.2023)

УДК 378

Т. Власюк, Н. Фастовець

nkulak41@gmail.com

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Загальновідомою є теза про те, що потужну економіку мають ті країни світу які є демократичними, економічно вільними, із низьким рівнем толерантності щодо корупції. Корупція, як соціально-економічна проблема, не вирішується односторонніми заходами легального примусу.

Проблема корупції стосується не лише України. Всі країни світу проходили через етап боротьби із цим явищем, про що свідчить велика кількість міжнародних документів, які регламентують питання боротьби із корупцією серед яких: Конвенція ООН проти корупції, Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, Модельний кодекс поведінки державних службовців країн Ради Європи та інші.

Прийнята у 1990 році на VIII Конгресі ООН резолюція із запобігання злочинності «Практичні заходи боротьби з корупцією» визначає корупцію як «порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що виявляється у протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності» [1].

Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 року фіксує таке визначення корупції: «прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабаря чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, що порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, яка отримує хабаря, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи» [2].

Корупція це використання особою, яка відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» належить до суб'єктів корупційних правопорушень, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [3].

Мета такого використання полягає у «одержанні неправомірної вигоди; прийнятті такої вигоди; прийнятті обіцянки, або пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб; обіцянці, пропозиції, наданні неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [3].

Існуючі заходи щодо протидії корупції застосовуються в різних країнах по різному тому, що кожна країна має свою культуру та рівень правової свідомості. Проведене дослідження дає змогу зробити висновки про те, що економічно розвинені країни зазвичай застосовують в підходах до корупції карний кодекс та апарат кримінального судочинства і мають більш вагомий результати, аніж ті країни, які роблять акцент лише на заходах протидії корупції. Результативність карних інструментів має в розвинених країнах успіх тому, що їх правова система побудована на презумпції невинуватості і міцно захищена законом.

Україна, обрала комплексний підхід подолання корупції, який полягає у поєднанні превентивних та правоохоронних засобів.

Історія боротьби із корупцією в Україні розпочалась із ухвалення першого закону «Про боротьбу з корупцією» та набуттям членства у Раді Європи у 1995 році. Реальні заходи у цьому напрямі відбуваються починаючи із 2014 року шляхом створення незалежних антикорупційних органів: Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП), які згодом були переформатовані у Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) та Агентство з розшуку та менеджменту активів. У період із 2014 по 2016 роки запроваджується такі антикорупційні заходи як: відповідальність за неправдиве декларування і незаконне збагачення, е-декларування статків посадовців та обов'язкова перевірка таких декларацій. У 2014 році було прийнято новий Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки».

Поступово шляхом «забезпечення доброчесності законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, впровадженням ефективних антикорупційних стандартів (етичні стандарти, запобігання конфлікту інтересів), декларуванням майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру, введенням галузевих антикорупційних програм, притягненням до відповідальності за корупційні злочини, Україна покращила свій Глобальний Індекс сприйняття корупції України (CPI) Transparency International [4]. Так, за рівнем (CPI) із 144 місця у 2012 році Україна перемістилася на 117 у 2020 році. У 2020 році оцінка України обчислювалась на базі 9 різних досліджень, за всіма показниками Україна або зберегла позицію, або позитивно зросла у порівнянні з CPI-2019 та CPI-2018 [5]. Значну роль у процесі подолання корупційних ризиків відіграла просвітницька політика закладів вищої освіти (далі – ЗВО), які традиційно посідають ключове місце у превентивних заходах щодо запобігання та протидії корупції. Так і в Україні ЗВО набули значення ключової структури у процесі формування у здобувачів вищої освіти нульової толерантності до корупції. Головним завданням освітнього процесу у ЗВО є формування академічної доброчесності у здобувачів освіти. У зв'язку із тим, що процес отримання освітніх послуг побудовано на вивченні та використанні інтелектуальних здобутків науковців та викладачів, здобувачі вищої освіти мають усвідомити, що зміст будь-якого підручника, наукового твору, монографії, статті або тез – інтелектуальна власність автора твору, тому необхідно навчитися користуватися цією інформацією в законний спосіб, уникаючи академічного плагіату. Таким чином, усвідомлення принципів академічної доброчесності здобувачами вищої освіти, стає основою для формування в них нульової толерантності до корупції. Крім того, в рамках дотримання національного антикорупційного законодавства всі ЗВО України мають власну антикорупційну програму у вигляді затвердженого документа, який визначає корупційні ризики та заходи для їх мінімізації та усунення. У 2022 році НАЗК у співпраці із Асоціацією юридичних клінік України сформувало розширений реєстр корупційних ризиків (55 корупційних ризиків) у чотирьох основних сферах організації ЗВО: навчальний процес, наукова діяльність, адміністративна діяльність та партнерство ЗВО із зовнішніми партнерами (стейкхолдерами) [6]. На основі розширеного реєстру експерти сформували перелік з 25 головних корупційних ризиків, які є найбільш типовими для сучасної системи вищої освіти в Україні [6]: «зловживання під час проведення вступних випробувань; зловживання співробітників університетів, пов'язані зі вступом іноземців; посередництво у наборі іноземних студентів; зловживання під час складання академічної різниці; вимагання/надання неправомірної вигоди в обмін на оцінки; залучення посередників для отримання неправомірної вигоди під час оцінювання студентів (курсантів); нав'язування власних розробок (посібників) як умови позитивного оцінювання; використання службового становища з метою впливу на викладачів та співробітників; зловживання, пов'язані із написанням та підготовкою до захисту кваліфікаційних робіт; зловживання службовим становищем у формі сексуальних домагань з боку викладачів чи адміністрації університету за позитивні оцінки чи протекторат («сексторція»); зловживання при вступі та навчанні в аспірантурі (докторантурі); надання неправомірної вигоди за складання іспитів в аспірантурі; маніпуляції під час формування збірників наукових статей; фальсифікація результатів під час проведення конкурсу на вакантні посади ЗВО; зловживання при призначенні премій або інших виплат стимулюючого характеру; зловживання при поселенні студентів та співробітників у гуртожитки; неправомірною передачею земельних ділянок ЗВО у користування третім особам або ж під незаконні забудови; неправомірною здачею в оренду майна ЗВО; умисна закупівля непотрібних товарів; неправомірний вплив на процес закупівлі шляхом співпраці з контрагентами поза межами тендерних процесів; зловживання повноваженнями з метою примусу учасників освітнього процесу купувати платні послуги виключно в університеті; вимагання сплати благодійних внесків; тиск на активних студентів та викладачів; зловживання владним становищем / політичним статусом для тиску на представників закладів вищої освіти; залучення учасників освітнього процесу до політичної агітації та виборчого процесу на користь певних політичних діячів (партій)». Додатково для зменшення випадків корупційних ризиків, виховання доброчесності й нульової толерантності до корупції як із боку працівників університету, так і у здобувачів вищої освіти, обов'язковим заходом у ЗВО стало введення посади антикорупційного уповноваженого, що покращило організаційну

складову антикорупційної політики ЗВО.

Висновки: В Україні сформовано дієві засади антикорупційної політики в ЗВО. Доцільним є продовження освітньої політики ЗВО на вмотивування здобувачів вищої освіти бути доброчесними. Доцільним для ЗВО є створення окремих освітніх компонентів щодо розширення у здобувачів вищої освіти компетенцій в сфері антикорупційного законодавства та формування нульової толерантності до корупції.

Список літератури

1. Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва. Резолюція VIII Конгресу ООН із запобігання злочинності «Практичні заходи боротьби з корупцією» від 07.09.1990 URL:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_785.

2. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 4.11.1999. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_102.

3. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18.#Text>

4. Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/265-2015-%D0%BF>.

5. Радіна А. Історія боротьби з корупцією: чи приходить весна. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3366810-istoria-borotbi-z-korupcieu-ci-prihodit-vesna-spojler-prihodit.html>

6. Корупційні ризики у вищій освіті. ТОП 25: Стратегічний аналіз корупційних ризиків, авторський колектив, відповідальна експертка Марія Цип'яшук. – Київ: Національне агентство з питань запобігання корупції, Асоціація юридичних клінік України, 2022 – 106 с.

UDC 378.1

M. Lebediev

lebediev.mk@knutd.edu.ua

Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv

REQUIREMENTS AND PRINCIPLES OF DIGITALIZATION OF THE MANAGEMENT AND EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

Today we can observe an active process of modernization of higher education, in which digital transformation is a key aspect. This transformation is determined by the formation of a digital society and the development of the digital economy. As a result of society's transition to a new level of technology development, such as big data processing, blockchain, the Internet of Things, digital and intelligent information technologies, the process of informatization is moving to a higher level, which we call the digitalization era. In other words, modern society has entered the era of digital transformation, which is marked by significant changes compared to previous stages of informatization and computerization[1].

The development of the higher education system in today's environment, which is driven by digital transformation, poses new challenges and requirements. One of these requirements is the need to revise approaches to the organization of the educational process and the management system of higher education institutions. This includes the creation of an electronic information and educational environment using modern digital technologies for learning, the implementation of learning management strategies and the individualization of educational material, taking into account the needs and characteristics of each student. Nowadays, due to the active development of e-learning and digital educational platforms, we are witnessing a change in traditional learning formats. This leads to a "hybrid educational process"[2] that combines both offline and online learning methods. It becomes important to create an effective educational process and management system for higher education institutions that take into account new trends in digitalization and address the challenges and difficulties that accompany the development of digital technologies and the spread of e-learning.

Today, the war in Ukraine has caused a lot of problems for Ukrainian businesses. Among the key ones are limited resources, a small number of orders, logistics problems, lack of personnel, finance, and raw materials. Difficult current conditions should not be a reason to refuse to implement digitalization, but rather should stimulate this process because of future prospects. Automation of most processes makes it possible to reduce the number of business processes, staff, and costs. The key benefits are improved and optimized advertisement campaigns, better management and planning of limited resources and a better communication with customers.

The development of modern higher education institutions (HEIs) really requires a transition to digital transformation in all areas of education and management. The main goal of this transformation is to increase the efficiency and quality of work by reducing time and effort by transferring all information interaction processes to the digital environment. This applies to both management and learning processes.